

ویژگی ها و نوآوری های ابوعلی سینا

شیخ رئیس ابوعلی سینا، متولد سال ۳۷۰ هجری و متوفی سال ۴۲۸ هجری است. فیلسوف، دانشمند، طبیب و ریاضیدان شهیر ایرانی که در عظمت و بزرگی در دنیای علم و دانش، همچون خورشید می درخشد و در نبوغ و استعداد، کمتر کسی به گردِ پایش می‌رسد. افتخاراتی که با این نام همراه است، آنقدر زیاد است که هر کسی نمی‌تواند آن را بیان کند. گستره وسیعی از حکمت، فلسفه، فقه، ریاضیات، الهیات، طب، منطق، طبیعیات و... که در همگی آنها، سرآمد و ممتاز بود.

اگر در میان مشاهیر متأخر دنیای حکمت و فلسفه و علم اسلامی، بخواهیم دو خورشید تابان بیابیم، بی شک باید از جناب ابن سینا و جناب صدرا نام ببریم. وسعت و دایره علمی شیخ رئیس، بسیار بیشتر از همتای مشهورش است. اما عمق اندیشه فلسفه صدرا که فلسفه اسلامی را به اوج خود رساند، صدای رساتری دارد. آنقدر زیاد که شاید بتوان به جرئت گفت تا به حال هیچ فیلسوف و دانشمند و متفکری (از میان مشاهیر ساخته شده) حتی به او نزدیک هم نتوانسته است بشود.

اما ویژگی های ممتاز شیخ رئیس، او را نه تنها از هم عصرانش، بلکه از آیندگان هم جدا می‌کند. در اینجا به اختصار برخی از این ویژگیها و نوآوریها، عنوان می‌شود.

۱. تنقیح و تشریح سراسر منطق در محیط اسلامی و تبیین برجسته استدلال عقلی چه به صورت محض و چه به صورت تجربی.

۲. تبیین فلسفه مشاء به شیوه متناسب با محیط اسلامی. از این طریق فلسفه اسلامی، به مفهوم عام تبیین شد. هر چند قبل از شیخ رئیس، جناب ابونصر فارابی این راه را آغاز کرده بود. لیکن هنوز فلسفه اسلامی نتوانسته بود خودش را از فلسفه یونانی، ایران باستانی و حتی هندی جدا کند. این مهم، در زمان جناب صدرا صورت گرفت. اما اولین مراحل این جدا سازی، از زمان جناب فارابی و شیخ رئیس انجام پذیرفت.

۳. تدوین فلسفه طبیعی به صورت کامل در سطح دانش آن زمان که از سمع الکیان و مقدمات علم طبیعت شروع می شد و تا قوانین طبیعت تا شناخت کانیها، نامیها، زیست ویران و تا شناخت انسان از حیث نفس بشری، ادامه می‌یافت. این دانشها، در کتاب طبیعیات شفاء تدوین شد و به عنوان یکی از بزرگترین گنجیه‌های اندیشه بشری و اسلامی، پایدار ماند.

۴. تدوین الهیات خاص یا فلسفه مابعدالطبیعه الهی. در این حیطه، قدرت برجسته تفکر عقلی ابن سینا آشکار می شود به گونه‌ای که سرانجام فلسفه الهی ابن سینا، به عنوان فلسفه اسلامی به مفهوم عام برقرار شد و از فلسفه یونانی و دیگر فلسفه‌های گذشته، متمایز گشت.

در این میان، برجسته‌ترین کار الهیاتی ابن سینا، اثبات واجب الوجود از طریق برهان صدیقین و سپس اثبات توحید واجب و آنگاه اثبات عینیت صفات الهیه یا واجب به ویژه در مسئله علم خدا بود. که این نظریه او، نظریه‌ای بدیع و

ژرف است که هنوز مورد بحث قرار می‌گیرد. حتی جناب صدرا با اینکه نظری جز این نظر دارد، اما از نظریه ابن سینا تجلیل به عمل می‌آورد و اشکالاتی که به این نظریه شده است را پاسخ می‌دهد.

شیخ الرئیس افزون بر مطالب گفته شده، به مسئله معاد هم می‌پردازد. وی معاد جسمانی را به استناد به بیان پیامبر، تقریر می‌کند و معاد روحانی را بر اساس دلیل عقلی و فلسفی. اما ابن سینا به این هم اکتفا نکرد و بحث نبوت و امامت را در الهیات شفاء مطرح کرده است. نظام الهیاتی خاص در فلسفه شیخ الرئیس، با ویژگیهایی که به آن اشاره شد، در فلسفه یونانی، ایران باستانی و فلسفه هنری، سابقه و پیشینه نداشته است و از جمله کارهای ابتکاری و حیرت‌انگیز او به شمار می‌آید.

۵. تشریح دانش ریاضی در کتاب شفاء که از هندسه و حساب شروع می‌شود و حتی به دنیای موسیقی هم می‌رسد.

۶. تلخیص منطق، فلسفه طبیعی، فلسفه الهی به شیوه روشن و استاندارد در کتابی به نام النجاه که از کتب بسیار مهم ایشان به حساب می‌آید.

۷. تدوین منطق مشرقیین یا منطق مشرق.

۸. تألیف کتابی بر اساس محاکمه درباره نظریات فلاسفه با عنوان الانصاف که متأسفانه این کتاب در طول گذر تاریخ محو شده است و امروزه در دست ما نیست. چه بسا اگر این کتاب در حال حاضر موجود بود، دریچه‌های بیشتری از علم و دانش به سوی بشر گشوده می‌شد.

۹. تدوین پرآوازه‌ترین کتاب طبی جهان به نام قانون که این کتاب حاوی متن عقلی و تجربی طب سینایی است و هنوز هم بعد از گذشت بیش از هزار سال، شماری از نظریاتش با پیشرفت علم پزشکی همگام است.

۱۰. تألیف کتاب جامع اشارات به عنوان متن مرجع در منطق و علم و فلسفه. بر این کتاب شروح بسیاری نوشته شده است که از مهمترین آنها، می‌توان به شرح جناب خواجه نصیر طوسی، شرح فخر رازی و شرح قطب الدین رازی، تحت عنوان محاکمات اشاره نمود.

اما همانطور که گفته شد، اینها فقط گوشه ای از بی‌شمار افتخارات شیخ الرئیس ابو علی سیناست. هنوز هم دانشمندان و متفکران در سراسر دنیا، در کتابهای او به جستجو می‌پردازند که این جستجو، دست کمی از اکتشافات کرات و سیارات آسمانی ندارد.